

พุทธเศรษฐศาสตร์ในทัศนะของปราชญ์ในประเทศและต่างประเทศ Buddhist Economics in the View of Domestic and Foreign Scholars

เดช ชูจันทร์

Dech Choojanaud

ภัทรพล ไจเย็น

Phatraphol jaiyen

อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Lecturer of the Department of Economics Faculty of Social Sciences

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: dech_dee@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาหลักพุทธเศรษฐศาสตร์ในทัศนะของปราชญ์ 2) เพื่อศึกษาวิธีการและแนวปฏิบัติทางพุทธเศรษฐศาสตร์ในทัศนะของปราชญ์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ 3) เพื่อศึกษาวิธีการการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพุทธเศรษฐศาสตร์ของชุมชนต้นแบบในสังคมไทย และ 4) เพื่อศึกษาการวิเคราะห์ชุมชนต้นแบบที่นำหลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างหลักเศรษฐศาสตร์ เป็นการศึกษาโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการศึกษาโดยใช้การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยรวบรวมข้อมูลทำการถอด บทความ ตำรา หนังสือสิ่งพิมพ์ จากหนังสือ ตำรา รายงานงานวิจัย บทความทางวิชาการ วารสาร และเอกสารต่าง ๆ เป็นต้น จากนั้นนักปราชญ์ด้านพุทธเศรษฐศาสตร์โลก วิเคราะห์ตามเนื้อหา (Content analysis) และสังเคราะห์ข้อมูลผลการวิจัย พบว่า

การทำความเข้าใจพันธะหน้าที่ในชีวิตมนุษย์อย่างถ่องแท้ ไม่สามารถทำได้ด้วยแนวคิดสัญญาประชาคมแต่เพียงอย่างเดียว แต่ควรน้อมนำหลักคิดของพระพุทธองค์เรื่องพันธะหน้าที่เชิงอำนาจเข้ามาประกอบด้วยคุณูปการ คือการนำพาคนต่างที่ต่างความคิดมาแลกเปลี่ยนสังสรรค์กันทางปัญญาและทางวัฒนธรรม การพัฒนาประเทศที่เรียกว่า “ความสุขมวลรวมประชาชาติ” โดยความคิดดังกล่าวเน้นการพัฒนาเพื่อให้ประชาชนมีความสุขและความพึงพอใจ มากกว่าวัดการพัฒนาด้วยผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ ก็คือ มัตตัญญูตา ความรู้จักประมาณ รู้จักพอดีในการบริโภค หมายถึงความพอดีที่ให้คุณภาพของชีวิตมาบรรจบกับความพึงพอใจในคำสอนแสดงข้อปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน

เป็นหลักทฤษฎีตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เช่น สันโดษ 3 อย่าง คือ 1) ยถาพลสันโดษ ใช้จ่ายตามกำลัง 2) ยถาลาภสันโดษ ใช้จ่ายตามรายได้ 3) ยถาสารูปสันโดษ ใช้จ่ายตามความจำเป็น เป็นวิธีการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงเรียกว่า “เศรษฐกิจแบบพอเพียงกับตัวเอง” จุดประสานแนวคิดระหว่างเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกับวิถีพุทธ ที่เน้นระบบคุณค่าให้ควบคู่ไปกับความคุ้มค่า พุทธเศรษฐศาสตร์มีจุดเด่นอยู่ตรงที่เศรษฐศาสตร์กระแสหลักเน้นตามตัณหา เน้นการสนองตัณหา เน้นสนองผู้บริโภค หลักธรรมหลักที่กลุ่มนำมาใช้ คือ ความซื่อสัตย์ อุดหนุน สามัคคี จริ่งใจต่อตนเองและผู้อื่น

แนวคิดและทฤษฎีการผลิต แนวคิดและทฤษฎีการบริโภค แนวคิดและทฤษฎีการเงิน แนวคิดปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์ แนวคิดความสุขของชีวิตมนุษย์ แนวคิดการบริโภคใช้สอยปัจจัยพื้นฐาน แนวคิดคุณค่าของกาลเวลา หลักการวิธีการและองค์ประกอบทางเศรษฐศาสตร์ตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่ง

ประกอบด้วย หลักการเศรษฐกิจตามหลักพระพุทธศาสนา วิธีการเศรษฐกิจตามหลักพระพุทธศาสนา และองค์ประกอบเศรษฐกิจตามหลักพระพุทธศาสนา

ชุมชนต้นแบบและรูปแบบการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในประเทศไทย คือ 1) แนวทางและรูปแบบพุทธเศรษฐกิจในประเทศไทย 2) แนวทางในการประยุกต์ใช้พุทธเศรษฐกิจในชุมชนตัวอย่างในสังคมไทย 3) รูปแบบการเรียนรู้การประยุกต์ใช้พุทธเศรษฐกิจในชุมชน

คำสำคัญ : พุทธเศรษฐกิจ. ปราชญ์ในประเทศไทย. นักปราชญ์โลก

Abstract

This research article the objectives are as follows: 1) To study the principles of Buddhist economics in the view of the philosopher 2) to study methods and practices in Buddhist economics in the views of scholars both in the country and abroad. 3) to study methods of applying Buddhist principles in the economics of the model community in Thai society and 4) to study community analysis. A model that brings Buddhist principles in strengthening economic principles It is a study by using qualitative research (Qualitative Research) which is a study by using documentary research by collecting data by removing articles. textbooks. publications from books. textbooks. research reports. Academic articles. journals. and various documents. etc. from the world philosopher of Buddhism. Analysis by content (Content analysis) and data synthesis.

Understanding the full obligation of human life. it cannot be done with the idea of a community contract alone. But should incorporate the Buddha's ideas about obligations and duties Is to bring different people with different ideas to exchange and socialize. intellectual and cultural So-called national development "Gross National Happiness" by emphasizing the development of people happiness and satisfaction. Rather than measuring development with gross national product Buddhist economics is Mattanyuta. Known to be fit for consumption. Refers to the fit in which the quality of life meets the satisfaction of Buddhist teachings and practices.

It is a theory based on the sufficiency economy approach. for example. 3 types of solitude: 1) the solitude spending according to the power. 2) the solitude spending by income. 3) the solitude. Spend as needed It is the way that His Majesty King Rama IX called it "self-sufficiency economy". the point of synergy between mainstream economics and Buddhist ways. Which emphasizes the value system along with the value Buddhist economics is characterized by mainstream economics with a focus on lust. Focus on lustful response Focus on consumers. The main principle adopted by the group is honesty. tolerance. sincerity towards oneself and others.

Concept and theory of production Concept and theory of consumption Concept and financial theory Human fundamentals concept the concept of happiness of human life Concept of consumption. utilization of basic factors Time value concept Principles. methods and elements of economics according to Buddhism principles. Which consists of Principles of economics according to Buddhism principles Buddhist method of economics and economic elements according to Buddhism principles.

The model community and patterns of the application of Buddhist principles in Thailand are 1) Guidelines and patterns of Buddhist economics in Thailand 2) Guidelines for applying Buddhist economics to the example community in Thai society 3) learning patterns for applying Buddhism. Community economics.

Keywords: Buddhist Economist. The Philosopher in Thailand. World Philosopher

บทนำ

ในช่วงหลังสงครามเย็น (หลังค.ศ. 1989) จะเห็นได้ว่าเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมโลก รวมทั้งของไทยได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่เคยมีมาก่อน ในทางเศรษฐกิจจะเห็นถึงวิกฤตที่ลามปาม ขยายใหญ่ ตั้งแต่วิกฤตต้มยำกุ้ง ค.ศ. 1997 ที่เริ่มจากไทยลามไปทั่วภูมิภาคเอเชีย วิกฤตซับไพร์มของ สหรัฐอเมริกา ค.ศ. 2007 ที่ลามไปทั่วโลก และวิกฤตของสหภาพยุโรปในค.ศ. 2009 ที่ส่งผลกระทบ แบบลูกโซ่ต่อทั่วโลกเช่นกัน ในขณะเดียวกันก็เกิดปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจอย่างไม่เคยมีมาก่อน เช่นกัน นั่นก็คือการขยายตัวของการรวมกลุ่มเศรษฐกิจในภูมิภาคในลักษณะของเขตการค้าเสรีและ ตลาดร่วมซึ่งเกิดขึ้นมาในทั่วทุกภูมิภาค ตามด้วยการขยายตัวของความร่วมมือระดับอนุภูมิภาคที่เรียกว่า เหลี่ยมเศรษฐกิจ รวมทั้ง GMS (Greater Mekong Subregional Cooperation) อีกทั้งยังเกิดการ ขยายตัวของการรวมกลุ่มระหว่างภูมิภาค เช่น APEC และ TPP เป็นต้น (Martin Shaw: 2004)

ความซับซ้อนของปัญหาที่เชื่อมโยงกับการเมือง เศรษฐกิจ สังคม จะรุนแรงมากหรือน้อยก็ ขึ้นอยู่กับคุณภาพของการศึกษาของสังคม ถ้ามีคุณภาพ (ไม่ใช่เน้นเชิงปริมาณแบบสังคมไทย) สังคมจะมีการดำเนินนโยบายในลักษณะที่ป้องกัน (Proactive) และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองใน ลักษณะที่ราบรื่น แต่สังคมใดมีการศึกษาที่ด้อยคุณภาพและเน้นเชิงปริมาณก็จะแก้ปัญหาแบบวู่วาม หลอมนอกและมีการดำเนินนโยบายที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้อง ซึ่งนำไปสู่การแย่งชิง ผลประโยชน์ที่ทำให้ประชาชนเกิดการแบ่งขั้ว

โลกวันนี้และในอนาคตจึงเป็นโลกที่ไม่ได้แข่งขันทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองเพียงเท่านั้น แต่ยังเป็นโลกของการแข่งขันที่ระบบการคิดซึ่งชี้นำด้วยคุณภาพของระบบการศึกษาเป็นหลัก เฉพาะอย่างยิ่งประเทศกำลังพัฒนา เปรียบเช่นประเทศไทยเอง ก็มีปัญหาลำนี้กำลังทวีความรุนแรงมากขึ้น อัน เป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ การเกิดวิกฤตด้านพลังงาน ความเสื่อมโทรมของ สภาพแวดล้อมและการให้ความสำคัญของการผลิตพืชอาหารลดลง เน้นการผลิตพืชพลังงานมากขึ้น จึง ทำให้ราคาพืชอาหารสูงขึ้น จนทำให้ประชากรที่ยากจนไม่สามารถเข้าถึงอาหารได้ประเทศไทยมีภูมิ ประเทศที่อุดมสมบูรณ์เป็นแหล่งเพาะปลูกที่สำคัญ และสามารถผลิต อาหารและส่งออกอาหารได้ใน หลายๆ ประเภท โดยเฉพาะข้าวที่ไทยสามารถผลิตได้อย่างเพียงพอต่อ การบริโภคภายในประเทศถึง ร้อยละ 75 และเป็นผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ของโลก อย่างไรก็ตามการที่จะสรุปว่าประเทศไทยมีความ มั่นคงทางด้านอาหาร (Food Security) อาจจะเป็นการสรุปที่เร็วเกินไป

เนื่องจากข้อมูลของ FAO (1996) ยังพบว่า ประชาชนคนไทยส่วนหนึ่งยังจัดอยู่ในกลุ่มผู้อด อยาก (Hunger) หรืออยู่ในภาวะทุพโภชนาการ (Undernourished people) นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่น ที่อาจส่งผลกระทบต่อการผลิตพืชอาหาร เช่น ฐานทรัพยากรธรรมชาติมีแนวโน้มเสื่อมโทรมรุนแรงส่งผล กระทบต่อการผลิต ภาคเกษตรและความมั่นคงทางอาหาร ระบบการผลิตภาคเกษตรยังต้องพึ่งพิงปัจจัย การผลิตจากต่างประเทศ ทำให้มีต้นทุนการผลิตสูง ขณะที่พื้นที่การเกษตรมีจำกัดและถูกใช้ไปเพื่อ กิจกรรมอื่น รวมทั้งมีปัญหาชาวต่างชาติอาศัยช่องว่างของกฎหมายเข้ามาครอบครองที่ดินเกษตรกรรม ส่งผลให้คนไทยสูญเสียสิทธิการครอบครองและการใช้ประโยชน์ที่ดิน และแรงงานภาคเกษตรมีแนวโน้ม ลดลง ส่วนการเชื่อมโยงผลผลิตเกษตร กับภาคอุตสาหกรรมเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่ายังอยู่ในวงจำกัด และล่าช้าเนื่องจากการพัฒนาเป็นแบบแยกส่วน ขาดการรวมกลุ่มอย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังมีปัจจัย ภายนอกที่กระทบต่อความมั่นคงทางอาหารเช่นกัน เช่น การเปิดเสรีการค้าและการลงทุนตามข้อตกลง การเข้าสู่ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้ ประเทศไทยมีแนวโน้มว่า อาจมีความเสี่ยงในการเข้าถึงอาหารในอนาคตได้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใคร่ทำการศึกษาวิธีการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวพุทธของนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญของโลกทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ รวมถึงชุมชนตัวอย่างที่น่าหลักคำสอนของพระพุทธเจ้ามาประยุกต์ใช้ในชุมชนจนสามารถสร้างความมั่นคงอย่างยั่งยืนได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักพุทธเศรษฐศาสตร์ในทัศนะของปราชญ์
2. เพื่อศึกษาวิธีการและ แนวปฏิบัติทางพุทธเศรษฐศาสตร์ในทัศนะของปราชญ์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาวิธีการ การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพุทธเศรษฐศาสตร์ของชุมชนต้นแบบในสังคมไทย
4. เพื่อศึกษาการวิเคราะห์ชุมชนต้นแบบที่น่าหลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างหลักเศรษฐศาสตร์

วิธีการดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยเรื่อง “พุทธเศรษฐศาสตร์ในทัศนะของปราชญ์ในประเทศและต่างประเทศ” เป็นการศึกษาโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการศึกษาโดยใช้การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยรวบรวมข้อมูลทำการถอด บทความ ตำรา หนังสือ สิ่งพิมพ์ จากหนังสือ ตำรา รายงานงานวิจัย บทความทางวิชาการ วารสาร และเอกสารต่าง ๆ เป็นต้น นักปราชญ์ด้านพุทธเศรษฐศาสตร์โลก จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย อมรตยะ กุมาร เสน (Amartya Kumar Sen). สมเด็จพระราชาธิบดีจิกมี ซิงเย นัมเกล วังชุก (Jigme Sinye Wangchuk). อี.เอฟ.ชูมาเกอร์(Ernst.Friedrich. Schumacher. มหาตมา คานธี (Mahatma Gandhi). และมุฮัมหมัด ยูนูส (Muhammad Yunus) จากนักปราชญ์ด้านพุทธเศรษฐศาสตร์ในประเทศไทย จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9. สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์. พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ผู้ก่อตั้งและอธิการบดีมหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์). พระสุบิน ปณีโต ผู้ก่อตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ และศ.ดร.อภิชัย พันทเสน (อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) วิเคราะห์ตามเนื้อหา (Content analysis) และสังเคราะห์ข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

การทำความเข้าใจพันธะหน้าที่ในชีวิตมนุษย์อย่างถ่องแท้ ไม่สามารถทำได้ด้วยแนวคิดสัญญาประชาคมแต่เพียงอย่างเดียว แต่ควรน้อมนำหลักคิดของพระพุทธองค์เรื่องพันธะหน้าที่เชิงอำนาจเข้ามาประกอบด้วยคุณูปการ คือการนำพาคนต่างที่ต่างความคิดมาแลกเปลี่ยนสังสรรค์กันทางปัญญาและทางวัฒนธรรม การพัฒนาประเทศที่เรียกว่า “ความสุขมวลรวมประชาชาติ” โดยความคิดดังกล่าวเน้นการพัฒนาเพื่อให้ประชาชนมีความสุขและความพึงพอใจ มากกว่าวัดการพัฒนาด้วยผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ ก็คือ มัตตัญญูตา ความรู้จักประมาณ รู้จักพอดีในการบริโภค หมายถึงความพอดีที่ให้คุณภาพของชีวิตมาบรรจบกับความพึงพอใจในคำสอนแสดงข้อปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน

เป็นหลักทฤษฎีตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เช่น สันโดษ 3 อย่าง คือ 1) ยถาพลสันโดษ ใช้จ่ายตามกำลัง 2) ยถาลาภสันโดษ ใช้จ่ายตามรายได้ 3) ยถาสารูปสันโดษ ใช้จ่ายตามความจำเป็น เป็นวิธีการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงเรียกว่า “เศรษฐกิจแบบพอเพียงกับตัวเอง” จุดประสานแนวคิด

ระหว่างเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกับวิถีพุทธ ที่เน้นระบบคุณค่าให้ควบคู่ไปกับความคุ้มค่า พุทธเศรษฐศาสตร์มีจุดเด่นอยู่ตรงที่เศรษฐศาสตร์กระแสหลักเน้นตามตัณหา เน้นการสนองตัณหา เน้นสนองผู้บริโภครวมถึงหลักที่กลุ่มนำมาใช้ คือ ความซื่อสัตย์ อุดหนุน สามัคคี จริใจต่อตนเองและผู้อื่น

แนวคิดและทฤษฎีการผลิต แนวคิดและทฤษฎีการบริโภค แนวคิดและทฤษฎีการเงิน แนวคิดปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์ แนวคิดความสุขของชีวิตมนุษย์ แนวคิดการบริโภคใช้สอยปัจจัยพื้นฐาน แนวคิดคุณค่าของกาลเวลา หลักการวิธีการและองค์ประกอบทางเศรษฐศาสตร์ตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งประกอบด้วย หลักการเศรษฐศาสตร์ตามหลักพระพุทธศาสนา วิธีการเศรษฐศาสตร์ตามหลักพระพุทธศาสนา และองค์ประกอบเศรษฐศาสตร์ตามหลักพระพุทธศาสนา

ชุมชนต้นแบบและรูปแบบการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในประเทศไทย คือ 1) แนวทางและรูปแบบพุทธเศรษฐศาสตร์ในประเทศไทย 2) แนวทางในการประยุกต์ใช้พุทธเศรษฐศาสตร์ในชุมชนตัวอย่างในสังคมไทย 3) รูปแบบการเรียนรู้การประยุกต์ใช้พุทธเศรษฐศาสตร์ในชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

การทำความเข้าใจพันธะหน้าที่ในชีวิตมนุษย์อย่างถ่องแท้ ไม่สามารถทำได้ด้วยแนวคิดสัญญาประชาคมแต่เพียงอย่างเดียว แต่ควรน้อมนำหลักคิดของพระพุทธองค์เรื่องพันธะหน้าที่เชิงอำนาจเข้ามาประกอบด้วยคุณูปการ คือการนำพาคนต่างที่ต่างความคิดมาแลกเปลี่ยนสังสรรค์กันทางปัญญาและทางวัฒนธรรม การพัฒนาประเทศที่เรียกว่า “ความสุขมวลรวมประชาชาติ” โดยความคิดดังกล่าวเน้นการพัฒนาเพื่อให้ประชาชนมีความสุขและความพึงพอใจมากกว่าวัดการพัฒนาด้วยผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ ก็คือ มัตตัญญูตา ความรู้จักประมาณ รู้จักพอดีในการบริโภค หมายถึงความพอดีที่ทำให้คุณภาพของชีวิตมาบรรจบกับความพึงพอใจในคำสอนแสดงข้อปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน ซึ่งสอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2545: 35) ในหัวข้อ เศรษฐศาสตร์แนวพุทธโดยมีใจความว่า เศรษฐศาสตร์แนวพุทธมีลักษณะเป็นสายกลางอาจจะเรียกว่า เศรษฐศาสตร์สายกลาง หรือ เศรษฐศาสตร์มัชฌิมาปฏิปทา ที่คุณภาพชีวิตกับความพึงพอใจมาบรรจบกัน หมายความว่า เป็นการได้รับความพึงพอใจด้วยการตอบสนองความต้องการโดยมีคุณภาพชีวิตเกิดขึ้น พระพุทธศาสนาถือว่า ความต้องการมีสองประเภท คือ ความต้องการสิ่งเสพปรนเปรอตนที่ไม่มีความจำกัด กับความต้องการมีชีวิตที่ดี (Well-being) ที่มีขอบเขตจำกัด และมนุษย์มักตระหนักรู้ตัวแต่ความต้องการประเภทที่หนึ่งเพื่อสนองความอยาก ซึ่งอาจจะขัดแย้งกับความต้องการประเภทที่สอง และย้อนกลับมาทำลายชีวิตที่ดีเช่น มนุษย์ต้องการเสพรสอาหาร ทำให้มีการปรุงแต่งรสชาติให้เอร็ดอร่อย โดยใช้สิ่งที่ปรุงแต่งกลิ่นและสีซึ่งอาจจะเป็นโทษต่อร่างกาย เป็นอันตรายต่อสุขภาพหรือการบริโภคที่ต้องการความเอร็ดอร่อยโดยไม่มีประมาณหรือมากเกินไป ทำให้เป็นโรคอ้วน และเสี่ยงต่อการเป็นโรคอื่นๆ เพิ่มตามมาจนเสียคุณภาพชีวิตในที่สุด

เป็นหลักทฤษฎีตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เช่น สันโดษ 3 อย่าง คือ 1) ยถาพลสันโดษ ใช้จ่ายตามกำลัง 2) ยถาลาภสันโดษ ใช้จ่ายตามรายได้ 3) ยถาสารูปสันโดษ ใช้จ่ายตามความจำเป็น เป็นวิธีการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงเรียกว่า “เศรษฐกิจแบบพอเพียงกับตัวเอง” จุดประสานแนวคิดระหว่างเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกับวิถีพุทธ ที่เน้นระบบคุณค่าให้ควบคู่ไปกับความคุ้มค่า พุทธเศรษฐศาสตร์มีจุดเด่นอยู่ตรงที่เศรษฐศาสตร์กระแสหลักเน้นตามตัณหา เน้นการสนองตัณหา เน้นสนองผู้บริโภครวมถึงหลักที่กลุ่มนำมาใช้ คือ ความซื่อสัตย์ อุดหนุน สามัคคี จริใจต่อตนเองและผู้อื่น

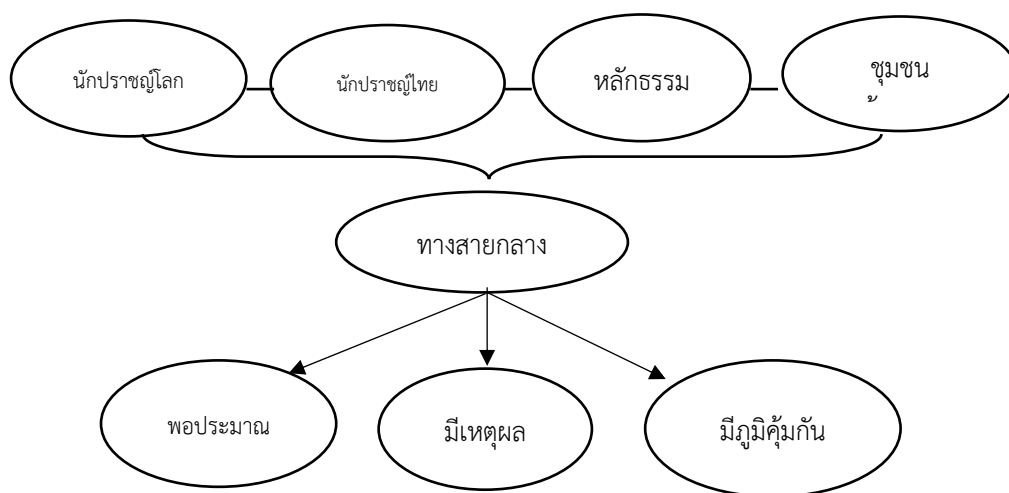
แนวคิดและทฤษฎีการผลิต แนวคิดและทฤษฎีการบริโภค แนวคิดและทฤษฎีการเงิน แนวคิดปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์ แนวคิดความสุขของชีวิตมนุษย์ แนวคิดการบริโภคใช้สอยปัจจัยพื้นฐาน แนวคิด

คุณค่าของกาลเวลา หลักการวิธีการและองค์ประกอบทางเศรษฐศาสตร์ตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งประกอบด้วย หลักการเศรษฐศาสตร์ตามหลักพระพุทธศาสนา วิธีการเศรษฐศาสตร์ตามหลักพระพุทธศาสนา และองค์ประกอบเศรษฐศาสตร์ตามหลักพระพุทธศาสนา สุชีพ ปุญญานุภาพ (2539) ได้ให้ทัศนะว่า “พระพุทธศาสนาได้เสนอหลักศีลทางธรรมที่เนื่องด้วยหลักเศรษฐกิจเป็นสองทาง คือ หลักสนองกับหลักบำบัด หลักสนอง หมายถึง การสอนให้ตั้งเนื้อตั้งตัวให้ได้ในทางเศรษฐกิจ พยายามยกฐานะของตนให้สูงขึ้นด้วยความขยันหมั่นเพียรและวิธีการอื่นๆ ส่วนหลักการบำบัด หมายถึง การสอนให้รู้จักบรรเทาความต้องการชนิดรุนแรงที่กลายเป็นความทะยานอยากอันก่อความทุกข์ให้”

ชุมชนต้นแบบและรูปแบบการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในประเทศไทย คือ 1) แนวทางและรูปแบบพุทธเศรษฐศาสตร์ในประเทศไทย 2) แนวทางในการประยุกต์ใช้พุทธเศรษฐศาสตร์ในชุมชนตัวอย่างในสังคมไทย 3) รูปแบบการเรียนรู้การประยุกต์ใช้พุทธเศรษฐศาสตร์ในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ อภิรัฐ ตั้งกระจ่าง (2545) ได้อธิบายว่า การบริโภค (Consumption) หมายถึง รายจ่ายของครัวเรือนในการซื้อสินค้าบริโภคต่างๆ ในรอบหนึ่งปีหรือหมายถึง สินค้าหรือบริการซึ่งถูกซื้อโดยผู้บริโภครายจ่าย (Consumption) รายได้ (Income) และการออม (Saving) มีความสัมพันธ์กันมากโดยมีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภค (Determinants of consumption) 3 ประการ คือ 1. รายได้ส่วนบุคคลหลังหักภาษีในปัจจุบัน 2. รายได้ถาวร และรูปแบบวงจรชีวิตในการบริโภค 3. สันติทรัพย์และปัจจัยอื่น ๆ

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ผลงานของนักปราชญ์ สามารถสรุปเป็นภาพประกอบได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัย เดช ชูจันทร์และคณะ (2563)

จากภาพองค์ความรู้จากการวิจัย อธิบายได้ดังนี้

หลักพุทธเศรษฐศาสตร์ในทัศนะของปราชญ์ชาวไทยและชาวโลก ส่งผลถึงหลักธรรมในการดำเนินชีวิตในการสร้างชุมชนต้นแบบและรูปแบบการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในประเทศไทย โดยใช้หลักแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วย พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

- 1.1) ควรสร้างการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ที่มีการช่วยเหลือ
- 1.2) ควรส่งเสริม สนับสนุนการใช้ชีวิตของประชาชนด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียง
- 1.3) ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการสร้างสัจจะสะสมทรัพย์ และพัฒนาท้องถิ่นให้เป็นการพึ่งตนเองของชุมชนได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1) บริบทในการประยุกต์ใช้พุทธเศรษฐศาสตร์ในสังคมอินเดีย
- 2.2) ควรศึกษาหลักพุทธศาสนาที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียง
- 2.3) ควรศึกษาวิธีการนำหลักพุทธเศรษฐศาสตร์ไปใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนทั่วไป

บรรณานุกรม

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2545). **เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พระไพศาล วิสาโล. (2546). **พุทธศาสนาไทยในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2539). **พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน**. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- อภิรัฐ ตั้งกระจ่าง. (2545). **เศรษฐศาสตร์มหภาค**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธรรมสาร จำกัด.
- FAO. (10 ธ.ค. 2562). **Rome Declaration on World Food Security and World Food Summit Plan of Action**. World Food Summit. 1996. แห ล่ ง ที่ ม า : <http://www.fao.org/wfs/final/rd-s.htm>. สืบค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2562.
- Martin Shaw. (2004) “Global after the Cold War” in May Hauk swarth and Maurice Kegan. eds. *Encyclopedia of Government and Poetics*. Vol. 2nd ed. (Routledge. 2004). 1081-2.